

Nr 16

Utlåtande i anledning av motioner om åtgärder inom den ekonomiska politikens och näringspolitikens områden.

I de likalydande motionerna I: 333 av herr *Virgin m. fl.* och II: 442 av herr *Holmberg m. fl.* yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa att Kungl. Maj:t måtte bl. a.

b) tillsätta utredning med uppgift att framlägga förslag om en breddning och aktivisering av aktiemarknaden,

c) förelägga 1969 års höstriksdag förslag om emissionskontrollens avskaffande.

Den föreslagna hemställan till Kungl. Maj:t omfattar ytterligare två punkter. Såvitt avser den ena av dessa, om upprättande av en finanspolitisk beredskapsplan, har motionerna hänvisats till bevillningsutskottet. Den andra återstående punkten, om en översyn beträffande exportkreditfinansieringen, avser bankoutskottet att efter remissbehandling ta upp i ett särskilt utlåtande.

Motionerna

I motionerna ges först en allmän översikt över aktuella utvecklingstenden- ser och problem på den ekonomiska politikens och näringspolitikens områ- den. I särskilda punkter upptas därefter olika reformförslag, av vilka fler- talet inte är aktuella i detta utlåtande.

Aktiemarknaden är, betonar motionärerna, vid sidan av sparade vinstme- del företagens viktigaste källa till riskkapital. En väl fungerande aktiemark- nad anges vara av betydelse i olika hänseenden. Dels påverkas företagens effektivitet genom den offentliga bedömning som sker på aktiebörsen, dels sker via aktiemarknaden strukturrationaliserande åtgärder och erhålles ge- nom nyemissioner tillskott av riskkapital till företagen. Åtgärder för att bredda aktiemarknaden skulle enligt motionärerna vara införande av vinst- andelssystem för de anställda samt översyn av bestämmelserna om aktie- vinstbeskattning.

Emissionskontrollen har enligt motionärerna medfört ett kösystem, var- vid kredittransaktioner i tidvis olycklig utsträckning äger rum utanför den organiserade kreditmarknaden. Kontrollen är, anför de, ingen rationell pen-

ningpolitisk metod och dess syften kan nås med andra, mindre skadliga metoder.

Uppgifter i anslutning till motionerna

Fondbörsutredningen (ordförande generaldirektör Kurt Wulff) tillkallades 1966 för översyn av börslagstiftningen. I direktiven för utredningen konstateras att i samma mån som aktiemarknaden breddas, bl. a. genom allmänhetens ökade aktiesparande, det blir alltmera angeläget att förbättra möjligheterna till upplysningar om aktiebolagens ekonomiska situation och framtidsutsikter. Utredningen ålägges att ägna särskild uppmärksamhet åt detta spörsmål och föreslå åtgärder till ökad ekonomisk information om aktiebolagen. Allmänhetens insynsmöjligheter även i övrigt, t. ex. beträffande ägarförhållandena, bör förbättras och förslag i detta syfte begärs. Utredningen har även att behandla bl. a. frågan om fondbörsens ställning och organisation. Den ges i direktiven också en allmän befogenhet att inom den ram som angivits av dess syfte ta upp till behandling uppkommande frågor och framlägga förslag i anledning därav.

Utredningen har i december 1968 avgivit delbetänkandet »Förenklad aktiehantering. Nya regler för aktiebrev och aktiebok» (SOU 1968: 59), som f. n. remissbehandlas.

Emissionskontroll är en av de penningpolitiska åtgärder som möjliggörs genom den tidsbegränsade beredskapslagstiftning på kreditmarknadens område som infördes år 1962 och som hittills förlängts för tre år i sänder, senast fr. o. m. den 1 juli 1968. Enligt ränteregleringslagen den 25 maj 1962 (nr 258) gäller sålunda bl. a., att Konungen på framställning av bankofullmäktige äger förordna om möjlighet för riksbanken att föreskriva, att obligationer, förlagsbevis eller andra för den allmänna rörelsen avsedda skuldebrev ej får utges utan tillstånd av riksbanken. Dylikt förordnande enligt ränteregleringslagen har hittills inte meddelats. Den samordnande tillsyn och kontroll av emissioner av obligationer m. fl. skuldbevis som riksbanken f. n. utövar grundas på ett samråd mellan riksbanken och kreditinstituten.

Aktiemarknadens storlek, mätt genom omsättningen på Stockholms fondbörs, samt aktiebolagens utnyttjande genom aktieemission av den finansieringskälla som aktieplacerarnas medel utgör framgår av följande tabell.

*Omsättning på Stockholms fondbörs i medeltal per börsdag
samt aktieemissioner. Milj. kr.*

	Omsättning på Stock- holms fondbörs	Aktieemissioner		
		Totalt	Därav: fondemissioner	nyemissioner
1960.....	1 190	921	464	457
1961.....	1 178	1 553	700	853
1962.....	1 119	1 199	398	801
1963.....	1 726	879	333	546
1964.....	2 399	868	359	509
1965.....	2 944	1 900	1 035	865
1966.....	2 590	1 325	468	857
1967.....	2 011	1 851	516	1 335
1968.....	3 576	1 063	318	745

Källa: SCB: Allmän månadsstatistik.

Tidigare behandling av likartade motionsyrkanden

Förslaget om en utredning rörande breddning och aktivisering av aktiemarknaden tar sikte på att främja näringslivets kapitalförsörjning. Förslag inom detta område behandlades av utskottet senast år 1968, då utskottet avstyrkte motionsyrkanden från högerpartiets, folkpartiets och centerpartiets sida om vissa utredningar och reformer (utl. nr 24). Något motionsyrkande som direkt avsåg aktiemarknaden förelåg emellertid inte då. Riksdagen följde utskottet och avtog en reservation till förmån för en parlamentarisk utredning på området.

Det kan i detta sammanhang noteras, att det förslag till ny banklagstiftning som riksdagen antog förra året efter tillstyrkan av bankoutskottet (utl. nr 60) innebar att bankinstituten fick rätt att för begränsad tid förvärva aktier och förlagsbevis i samband med emission på den allmänna marknaden.

Förslag om avskaffande av emissionskontrollen framfördes i partimotioner från högerpartiet vid 1968 års riksdag och behandlades av utskottet samtidigt med propositionen om förlängning av ränteregleringslagen (utl. nr 44). Utskottets majoritet förordade i anledning av motionerna att riksdagen skulle hemställa om översyn av metoder — bl. a. emissionskontrollen — för styrning av kreditmarknaden. Riksdagen biföll emellertid en socialdemokratisk reservation, vari motionerna avstyrktes. Riksdagens ställningstagande vid detta tillfälle innebar också avslag på motionsyrkanden från högerpartihåll om att ränteregleringslagens giltighetstid inte skulle förlängas.

Utskottet

I de nu behandlade motionerna diskuteras bl. a. olika åtgärder inom näringspolitikens område, avsedda att på längre sikt förbättra näringslivets arbetsvillkor. Diskussionen utmynnar i krav på olika åtgärder, vilka till en del tas upp i särskilda motioner. I detta utlåtande behandlas motionärernas yrkanden rörande utredning om en breddning och aktivering av aktiemarknaden och rörande emissionskontrollens avskaffande.

Aktiemarknaden är, framhåller motionärerna, vid sidan av sparade vinstmedel företagets viktigaste källa för riskkapital. Det är därför angeläget att en breddning och aktivering av aktiemarknaden åstadkommes. Införande av vinstandelssystem för de anställda samt översyn av reglerna för realisationsvinstbeskattning av aktier är krav som aktualiseras i detta sammanhang. Motionärerna förordar att en särskild utredning tillsätts för att utforma förslag i angivet syfte.

Utskottet vill erinra om att frågan om aktiemarknadens struktur och funktionssätt i väsentliga delar synes ligga inom ramen för fondbörsutredningens uppdrag. Utredningen har enligt sina direktiv bl. a. att uppmärksamma behovet av ökad ekonomisk information om börsnoterade företag samt frågan om fondbörsens ställning och organisation. Utskottet vill därutöver tillfoga att utvecklingen av aktieplaceringarna under senare år tyder på att det i viss mån är aktiebolagens bristande benägenhet att utnyttja aktieemissioner som finansieringskälla och inte endast tillgången på riskvilligt kapital som utgjort en begränsande faktor för aktiemarknadens tillväxt. Huruvida några väsentliga attitydförändringar hos företag och placerrare framdeles kan åstadkommas förefaller osäkert. Det bör emellertid här understrykas, att företagets möjligheter att få tillgång till långfristigt riskbärande kapital i hög grad förbättrats genom tillkomsten av Sveriges Investeringsbank AB. Det näringspolitiska syftet med motionärernas förslag har alltså enligt utskottets mening redan i väsentlig mån tillgodosetts. Utskottet finner därför inte behov föreligga av den utredning som motionärerna föreslår.

Vad gäller emissionskontrollen framhåller motionärerna att denna inte är någon rationell penningpolitisk metod samt att de syften som avses därmed kan nås med andra, mindre skadliga metoder. Utskottet vill först erinra om att emissionskontrollen syftar dels till att möjliggöra en kontroll över räntesättningen för nyemitterade obligationer, vilket är av betydelse för den allmänna räntepolitiken, dels till att möjliggöra en prioritering till förmån för de mest angelägna kreditbehoven. Emissionskontrollen som sådan innebär dock ingen prioritering av vissa investeringar. Besluten om prioritering i real mening, dvs. besluten om hur stor del av de reala resurserna som skall avsättas för t. ex. bostadsbyggnad och statliga investeringar, fattas av riks-

dagen. Emissionskontrollen är endast en metod att finansiellt skapa utrymme för beslutade investeringar.

Den emissionskontroll som f. n. utövas av riksbanken baseras inte på en tillämpning av ränteregleringslagen utan på samråd med bankinstituten. Utskottet anser att de skäl som tidigare åberopats för en beredskapslagstiftning om emissionskontroll och vilka godtogs av riksdagen så sent som förra året fortfarande är giltiga och avstyrker därför motionärernas förslag om upphävande av kontrollen.

Utskottet hemställer sålunda,

A. att riksdagen avslår motionerna I: 333 och II: 442 såvitt de avser utredning om en breddning och aktivering av aktiemarknaden;

B. att riksdagen avslår motionerna I: 333 och II: 442 såvitt de avser emissionskontrollens avskaffande.

Stockholm den 25 mars 1969

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Åke Larsson (s), Palm (s)*, Stefansson (fp), Åkerlund (m), Nils Theodor Larsson (cp)*, Lundin (s)*, Manne Olsson (s) och Brundin (m);

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Hagnell (s), Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (cp), Larsson i Umeå (fp), Rask (s) och Fäldin (cp)*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) av herrar Stefansson (fp), Åkerlund (m), Brundin (m), Regnéll (m) och Larsson i Umeå (fp), vilka ansett

dels att det stycke på s. 4 i utskottets yttrande som börjar med orden »Utskottet vill erinra» och slutar med orden »som motionärerna föreslår» bort utbytas mot ett avsnitt av följande lydelse:

»De frågor rörande aktiemarknaden som motionärerna aktualiserar är enligt utskottets mening av väsentlig betydelse för näringslivets expansionsmöjligheter och därmed för den ekonomiska utvecklingen över huvud taget. Att företagen har tillgång till riskkapital i form av aktieplaceringar är en

omständighet som i hög grad påverkar deras förmåga och benägenhet att företa tillväxtfrämjande investeringar. Tillgång till lånemöjligheter kan i detta hänseende inte till fullo ersätta aktiefinansiering.

Mot denna bakgrund finner utskottet det angeläget att en breddning och aktivering av aktiemarknaden åstadkommes. Vissa frågor av betydelse härvidlag utreds för närvarande av fondbörsutredningen. Dess direktiv täcker emellertid endast en del aspekter av den problematik som här avses. I likhet med motionärerna finner utskottet det därför lämpligt att en särskild utredning med ett vidare uppdrag tillsätts, varvid bl. a. de i motionerna framförda upplagen rörande aktiemarknaden kan beaktas.»;

dels att utskottet under A. bort hemställa:

»A. att riksdagen med bifall till motionerna I: 333 och II: 442, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer om en utredning rörande breddning och aktivering av aktiemarknaden i enlighet med vad utskottet ovan anförte;»

2) av herrar *Stefanson* (fp), *Åkerlund* (m), *Brundin* (m), *Regnéll* (m), *Börjesson* i Glömminge (cp), *Larsson* i Umeå (fp) och *Fälldin* (cp), vilka ansett

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 4 med orden »Vad gäller emissionskontrollen» och slutar på s. 5 med orden »upphävande av kontrollen» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Motionärerna diskuterar vidare emissionskontrollens syften och verkningar. Vad de därvid anför rörande de negativa effekterna i olika avseenden av detta system utgör enligt utskottets mening skäl för en översyn av den praxis som tillämpas på området. En dylik översyn bör dock inte begränsas till att gälla enbart emissionskontrollen utan bör avse även övriga metoder för styrning av kreditmarknaden i konjunktur- och fördelningspolitiskt syfte.»;

dels att utskottet under B. bort hemställa:

»B. att riksdagen i anledning av motionerna I: 333 och II: 442, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer om en översyn av metoder för styrning av kreditmarknaden i enlighet med vad utskottet ovan anförte.»